

NÁZEV MATERIÁLU	Stanovisko k Aktu o kritických surovinách (Návrh nařízení o kritických surovinách a Sdělení EK)
Č. J.	28/2023
DATUM ZPRACOVÁNÍ	13. dubna 2023
KONTAKTNÍ OSOBA	Olga Rozsivalová
TELEFON	737 554 859
E-MAIL	orozsivalova@spcr.cz

OBECNÉ STANOVISKO SP ČR:

Kritické suroviny jsou nepostradatelné pro širokou škálu strategických odvětví, včetně průmyslu s nulovými čistými emisemi, digitálního průmyslu, strojírenství, leectví, kosmonautiky i obranného sektoru. I když se předpokládá, že poptávka po kritických surovinách dále výrazně poroste (podle Světové banky do roku 2050 vzroste přibližně o 500%), Evropa je silně závislá na jejich dovozu, a to často od téměř monopolních dodavatelů z třetích zemí. **Svaz průmyslu a dopravy proto vítá návrh Nařízení o kritických surovinách i související Sdělení EK, neboť EU musí posílit svou ekonomickou odolnost a zmírnit rizika pro dodavatelské řetězce související s těmito strategickými závislostmi.** Prostřednictvím navrhovaného nařízení je stanoven regulační rámec na podporu rozvoje unijních kapacit, posílení udržitelnosti a oběhovosti dodavatelských řetězců kritických surovin v EU. Sdělení EK pak doplňuje opatření o podporu diverzifikace dodavatelských řetězců prostřednictvím nových mezinárodních vzájemně se podporujících partnerství.

V současné době je EU v oblasti kritických surovin výrazně závislá především na Číně, která drží u mnoho z nich quasi-monopol. V současné době z Číny EU dováží například 97% své spotřeby hořčíku a prakticky veškeré těžké kovy vzácných zemin.

Vítáme snahu Komise zlepšit přístup evropského průmyslu k vzácným kovům. Vítáme, že navrhované nařízení je součástí Green Deal Industrial Plan (GDIP), který má zvýšit konkurenceschopnost a udržitelnost evropských výrobců. Velmi pozitivně hodnotíme snahu zjednodušit povolovací řízení pro inovativní a zelené projekty na území EU.

Z důvodu celosvětového zvýšení poptávky po kovech potřebných pro baterie se zároveň domníváme, že bude nutné důsledně monitorovat proudění surovin v EU včetně těžby. Ačkoliv plně podporujeme snahu Komise o podporu domácí těžby vzácných kovů, jsme vzhledem ke stávající náročnosti povolovacích procesů skeptičtí k navrhované rychlosti posílení těchto unijních kapacit a v některých níže specifikovaných aspektech považujeme za nutné návrh nařízení změnit a doplnit. **Jeho smyslem musí být zejména podpora firem, aby byly schopny kritické suroviny zajistit, a podpora vývoje nových, alternativních materiálů, snižujících rizika závislosti na konkrétních zemích.**

Strategické suroviny

Kromě aktualizovaného seznamu kritických surovin přináší nové nařízení seznam **strategických surovin**, které mají zásadní význam pro ekologické a digitální ambice Evropy i pro obranné a kosmické aplikace, kterým jejichž dodávky mohou být ohroženy v budoucnu (de facto jde o výběr tč. 16 surovin ze seznamu kritických surovin, včetně např. nově přidané mědi a bateriové třídy niklu). Nařízení začleňuje seznamy kritických i strategických surovin do práva EU, stanoví 4letý cyklus jejich revize a především referenční hodnoty pro unijní kapacity v celém strategickém dodavatelském řetězci surovin a pro diverzifikaci dodávek v EU **do roku 2030**:

- nejméně 10 % roční spotřeby strategických surovin EU **vytěženo v EU**,
- nejméně 40 % roční spotřeby strategických surovin EU získáno ze **zpracování v EU**,
- nejméně 15 % roční spotřeby strategických surovin EU získáno **recyklací v EU**,
- **ne více než 65 %** roční unijní spotřeby **každé strategické suroviny (v jakékoli fázi zpracování)** smí pocházet z jediné třetí země

KONKRÉTNÍ STANOVISKO SP ČR:

SP ČR tuto navrhovanou právní úpravu podporuje a věří, že toto nařízení věcně přispěje například k realizaci projektů těžby lithia. Lithium, jeho těžba, zpracování a využití v rámci hodnotového řetězce baterií budou mít zásadní význam pro udržitelný rozvoj a dosažení zamýšlených cílů EU, pokud jde o čistou evropskou mobilitu a snižování průmyslových emisí. Aby se snížila rizika spojená se závislostí na surovinách a usnadnil přechod na elektromobilitu, je nezbytné, aby EU podporovala rozvoj všech částí evropského hodnotového řetězce baterií, tj. od těžby, přes zpracování a jeho další využití při výrobě bateriových článků a dalších produktů. **SP ČR je přesvědčen, že projekty bateriového řetězce budou hrát významnou roli při naplňování záměrů EU v posilování hodnotového řetězce baterií a další podpoře materiální nezávislosti EU na třetích zemích.** Jako jeden z nejvýznamnějších a největších zdrojů lithia v EU v současné době by měl být podporován i projekt těžby v ČR.

V seznamech strategických a kritických surovin, které tvoří přílohu nařízení, nicméně podle SP ČR **chybí železný/ocelový šrot a další šrot s obsahem strategických surovin, nikl/výrobky z niklu a konečně též hliník a jeho slitiny.** Dekarbonizace některých odvětví plně závisí na dostupnosti šrotu. Například ocelářský průmysl, který má zásadní význam pro ekologické, digitální, vesmírné a obranné aplikace, již nyní recykluje miliony tun železného šrotu. S přechodem na ekologickou ocel se naše potřeba šrotu dramaticky zvýší a před rokem 2030 se očekává jeho nedostatek (šrot se zatím z EU ve velkém vyváží, a to zejména do Turecka, kde zdaleka neplatí podobné environmentální a sociální standardy a ambice; tento vývoz narůstá). Proto by měl být na seznam kritických surovin zařazen také šrot, stejně jako všechny výrobky z niklu, který je potřeba pro nerezovou ocel. Upřednostňování pouze niklové třídy pro baterie, jak obsahuje návrh, by mohlo mít dopad na celkovou dostupnost niklu, zejména pro odvětví nerezové oceli.

Strategické cíle obsažené v návrhu nařízení jsou dle našeho názoru velmi ambiciózní. EK stanovuje cíl 10% podílu těžby v EU na celkové roční spotřebě v EU. Ačkoliv by těžba v EU zaručovala využití nejmodernějších těžebních prostředků s ohledem na využití DNSH technologií. Jsme skeptičtí ohledně cíle 15% recyklace roční spotřeby, cíl pro recyklaci baterií pro vozidla je již obsažen v nařízení o bateriích. Jedná se tedy z našeho pohledu o překrývající regulace. Upozornujeme, že v dohledné době nemusí být na trhu dostatečné množství vhodného recyklátu nebo dostatek recyklačních kapacit v EU. Taktéž z tohoto cíle musí být vyjmuta množství baterií, které budou za daný rok exportovány mimo EU, jelikož u exportovaných BEV nelze očekávat jejich návrat po skončení životnosti. Cíl 65% pro maximální import zalistovaného vzácného kovu z jedné třetí země se

nám v tuto chvíli jeví spíše kontraproduktivně. Místo limitace maximálního procentuálního zastoupení každé země a prvku, bychom se měli zaměřit na vzájemně výhodné podmínky obchodu, například skrze FTA. Taktéž cíl 40% zpracovaných vzácných kovů na území EU se nám jeví jako příliš přísný a odporuje dlouhodobé strategii lokalizace výroby. Taktéž může být tento cíl vnímán jako ochuzování zdrojových států o vyšší přidanou hodnotu.

Ačkoliv plně podporujeme lokalizaci těžby, zpracování a výroby do EU, obáváme se, že v krátkém čase nebude možné vystavět dostatečné kapacity pro recyklaci a zpracování vzácných kovů. Zároveň se domníváme, že vysoký cíl pro podíl recyklátu bude mít za následek porušení hierarchie nakládání s odpadem. Pro splnění cíle bude nutné baterie stahovat z trhu dříve, než absolvuje životní cyklus, experti odhadují, že BEV baterie mají životní cyklus až 30 let včetně možnosti sekundárního využití jako energetického úložiště.

Povolovací procesy

Akt si klade za cíl (článek 3) snížit administrativní zátěž a zjednodušit povolovací postupy pro projekty v oblasti kritických surovin v EU. Pro vybrané **strategické projekty** má být k dispozici podpora přístupu k financování a kratší povolovací lhůty (24 měsíců u povolení k těžbě a 12 měsíců u povolení ke zpracování a recyklaci). Členskými státy se ukládá vypracovat vnitrostátní programy pro průzkum geologických zdrojů.

Aby byla zajištěna odolnost dodavatelských řetězců, stanoví nařízení **monitorování** dodavatelských řetězců kritických surovin (čl. 4) a koordinaci zásob strategických surovin mezi členskými státy, včetně společných nákupů. Některé velké společnosti vyrábějící strategické technologie za využití strategických surovin budou muset pravidelně provádět audit svých dodavatelských řetězců pro strategické suroviny, který bude zahrnovat zátěžové testy na úrovni společnosti (každé 2 roky).

Členské státy budou muset přijmout a provádět vnitrostátní opatření pro zlepšení sběru odpadu bohatého na kritické suroviny a zajistit jeho recyklaci na druhotné kritické suroviny (čl. 5). Spolu se soukromými provozovateli budou členské státy muset prozkoumat potenciál opětovného získávání kritických surovin z těžebních odpadů v rámci stávajících těžebních činností, ale také ze starých skládek těžebních odpadů. Výrobky obsahující **permanentní magnety** budou muset splňovat požadavky na oběhové hospodaření a poskytovat informace o **recyklovatelnosti a recyklovaném obsahu**.

Nařízení ustavuje Evropskou radu pro kritické suroviny (č. 7) složenou ze zástupců členských zemí a vedenou Evropskou komisí. Rada bude mít za cíl podporovat a koordinovat provádění tohoto nařízení.

KONKRÉTNÍ STANOVISKO SP ČR:

SP ČR vítá, že členské státy určí jeden národní kompetentní orgán, který bude zodpovědný za zprostředkování a koordinaci povolovacího procesu pro projekty kritických surovin, využití principu jednoho kontaktního místa a předpokládanou spolupráci s Evropským výborem pro kritické suroviny.

Zároveň oceňujeme, že u strategických projektů nesmí proces udělování povolení přesáhnout 24 měsíců (strategické projekty zahrnující těžbu) a 12 měsíců (strategické projekty zahrnující pouze zpracování nebo recyklaci).

Je nicméně nutné vyjasnit ustanovení týkající se European Critical Raw Materials Board (čl. 34 a odkazující na něj). Z našeho pohledu je nevhodné, aby z kratších lhůt v rámci povolovacích procesů těžily jen ty projekty, které jsou schváleny jako strategické. Naopak vhodnější je rozdělení na projekty týkající se

kritických surovin obecně a na ty strategické, obdobně jako je tomu v Net Zero Industry Act. K tomu je samozřejmě potřeba zajistit dostatečné povolovací kapacity.

Pro naplnění cílů týkajících se reálného zkrácení a zjednodušení povolovacích procesů je také třeba zajistit důsledné provádění jednotlivých návrhů v jednotlivých členských státech a tedy i výrazná podpora a monitoring ze strany EK.

Vítáme, že u strategických projektů (čl. 7) NZI je stanoven veřejný zájem, prioritní status jednotlivých projektů a lze zde stanovit převažující veřejný zájem, pokud jsou splněny podmínky čl. 6 odst. 4 a čl. 16 odst. 1 I směrnice 92/43/EHS, čl. 4 odst. 7 směrnice 2000/60/ES a čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2009/147/ES.

Předpokládáme, že v ČR bude obdobou One Stop Shopů (čl. 8) Dopravní a energetický stavební úřad DESÚ. **Proto podporujeme, že EK v návrhu dává povinnost zajistit dostatek zaměstnanců, techniky i prostředků těchto One Stop Shopů, jelikož se nařízením může u DESÚ výrazně rozšířit rozsah gečních staveb (např. malé průmyslové závody).**

Vítáme tlak na efektivizaci a zkracování povolovacích procesů, nicméně tento tlak by neměl být směřován jen na výstavbu OZE, projekty Net Zero Industry, kritických surovin či dopravní spojení TEN-T, ale i na **všechny záměry obecně včetně záměrů na výrobu klíčových komponent pro NZI.**

Dále vítáme rovněž ustanovení dílčích lhůt u výrobních projektů CRM (čl. 10). Návrh by se měl zabývat ale také omezením celkové délky trvání odvolacích procesů, aby byl časově omezen celkový průběh povolovacích řízení. Je také třeba si uvědomit, že se všechny lhůty týkají samotného posuzování a rozhodování, nejsou zde logicky započítány lhůty na přípravu dokumentací, což výsledný prodlouží proces někdy i o roky.

Podporujeme návrh EK na zavedení obdoby "fikce souhlasu" rozhodnutí samotného stavebního úřadu pro záměry CRM. Nicméně upozorňujeme, že je omezena jen na ty projekty, které nevyžadují proces EIA, což může ve výsledku znamenat, že se v případě těchto projektů nebude moci příliš využít. Proto by fikce souhlasu měla být **uplatněna i na ty projekty, které prošly samotným procesem EIA**, pouze na samotnou EIA by se fikce nevztahovala.

Podporuje ustanovení dílčích lhůt v procesu EIA (čl. 11). Pro ČR je významné zkrácení lhůty pro screening informací, které budou nutné pro proces EIA.

Podporujeme povinnost státních i samosprávných úřadů vymezovat záměry CRM v jednotlivých procesech územního plánování (čl. 12).

Další základní podmínky, monitorování a financování

Jak je uvedeno v článku č. 16, Komise zavede systém usnadňující uzavírání dohod o odběrech týkajících se strategických projektů v souladu s pravidly hospodářské soutěže.

Za zmínku stojí, že Komise nedávno upravila pravidla státní podpory, aby členským státům umožnila větší flexibilitu při poskytování podpory, a to i na výrobu kritických surovin souvisejících s klíčovými technologiemi s nulovými čistými emisemi (net zero technologies).

KONKRÉTNÍ STANOVISKO SP ČR:

SPČR podporuje myšlenku, že **účast v navrhovaném systému** usnadňující uzavírání dohod o odběrech týkajících se strategických projektů **bude dobrovolná při respektování pravidel volného trhu**.

SP ČR vítá **možnost dodatečného spolufinancování a zprostředkování dohod o odběru** (čl. 16) pro strategické projekty.

SP ČR chápe záměr EK implementovat opatření Monitoringu a zátěžového testování dodavatelských řetězců s cílem řešit stabilitu obchodních toků Unie, poptávku a nabídku a koncentraci nabídky kritických surovin (články 19 – 24).

Trváme však na tom, že **všechny nově navrhované procesy informační povinnosti** pro monitorování (článek 20), podávání zpráv o strategických zásobách (článek 21), koordinaci strategických zásob (článek 22), sledování rizikové připravenosti (článek 23) a společného nákupu (článek 24), které podpoří další stabilitu systému a dostupnost materiálů v EU, **nesmí představovat žádnou další administrativní zátěž pro společnosti a zároveň by mělo být nadále zajištěno dodržování všech pravidel týkajících se ochrany obchodních informací a ujednání o zachování důvěrnosti mezi soukromými subjekty**.

Zároveň by měla být vyjasněna role společných nákupů (čl. 24). Za SP ČR je zásadní, aby zapojení do společných nákupů i u kritických surovin bylo pouze a vždy na dobrovolné bázi a nijak se neomezovaly soukromé kontrakty.

Zásadní je také, aby případný povinný reporting (čl. 23) nebyl přílišně administrativně náročný a aby se provádění stress testů v důsledku nestalo určující a omezující podmínkou pro to, s jakými dodavateli lze uzavírat smlouvy o nákupu surovin a zboží.

Záměr financovat cíle stanovené v tomto nařízení pouze prostřednictvím již existujících finančních nástrojů (facilita na podporu oživení a odolnosti, FST, InvestEU, programy politiky soudržnosti, Modernizační či Inovační fond) však považujeme za nedostatečný a důrazně **doporučujeme podpořit a posílit možnosti financování využitím dalších fondů EU**, které mohou být pro tyto účely nově vytvořeny, což by poskytlo strukturální odpověď na odhadované investiční potřeby.

Spolupráce se spolehlivými partnery

EU nikdy nebude soběstačná, pokud jde o dodávky strategických surovin, a u většiny své spotřeby se bude nadále spoléhat na dovoz. Zásadní význam při podpoře celosvětové produkce a zajištění diverzifikace dodávek bude mít proto i nadále mezinárodní obchod. EU bude muset **posílit svou globální spolupráci se spolehlivými partnery**, aby bylo možné rozvíjet a diverzifikovat investice, podporovat stabilitu mezinárodního obchodu a posílit právní jistotu pro investory. Nařízení předpokládá vytváření **strategických partnerství** (čl. 6) se všemi podobně smýšlejícími zemi, které jsou ochotny zlepšit globální dodavatelské řetězce, rozšíření sítě dohod o usnadnění udržitelných investic, dohod o volném obchodu EU a tvrdší vymáhání v boji proti nekalým obchodním praktikám.

KONKRÉTNÍ STANOVISKO SP ČR:

SP ČR průmyslu souhlasí s potřebou podporovat mezinárodní spolupráci s podobně smýšlejícími zeměmi na budování bezpečných, odolných, cenově dostupných a dostatečně diverzifikovaných hodnotových řetězců pro

EU. Proto je podle našeho názoru nutné, aby EU aktivněji podporovala ratifikaci již uzavřených dohod o volném obchodu se surovinově bohatými zeměmi, jako jsou Mexiko či skupina Mercosur, a rychle dokončila vyjednávání s Austrálií (bauxit, lithium) a Indonésií (měď aj.). Vzhledem k současnému vývoji považuje SP ČR za relevantní zvážit také rozšíření stávajících dohod o volném obchodu v rámci společné obchodní politiky o kapitoly specificky zaměřené na kritické suroviny.
